Kirjallinen kysymys KK 297/2016 vp

Kari Kulmala ps

Kirjallinen kysymys huumausaineiden geneerisen luokittelun käyttöönotosta

Eduskunnan puhemiehelle

Suomessa sen arviointi, onko tiettyä uutta markkinoille ilmaantuvaa ainetta pidettävä huumausaineena tai kuluttajamarkkinoilta kiellettynä psykoaktiivisena aineena (KKP-aineena), tapahtuu ainekohtaisesti. Haasteellisuutta tämän ainekohtaisen luokittelumallin kannalta tuo se, että tekemällä pieniä muutoksia kiellettyyn aineeseen saadaan aikaan uusi aine, joka puolestaan pitää luokitella kielletyksi aineeksi, jotta sen käsittely olisi kiellettyä, ja tällaisia uusia "sukulaisaineita" tulee markkinoille kohtalaisen nopeaan tahtiin, erityisesti Aasiasta.

Järjestelmän tehostamiseksi on toisinaan ehdotettu aineiden ns. geneerisen luokittelun käyttöönottoa, ja tällainen luokittelu onkin otettu käyttöön eräissä maissa. Huumausaineiden geneerisessä luokittelussa on kysymys siitä, että aineita luokitellaan ja kielletään ainekohtaisen luokittelun asemesta aineperheittäin samanlaisen kemiallisen rakenteen myötä. Tällainen luokittelu olisi valvontaviranomaisten näkökulmasta varsin tarkoituksenmukainen, sillä se mahdollistaisi nopean reagoinnin uusiin aineisiin ja toimenpiteisiin ryhtymisen, kuten aineen poisoton ja hävittämisen ilman, että kunkin yksittäisen aineen osalta on etukäteen täytynyt suorittaa juuri sitä koskeva arviointi ja luokittelu. Taustalla oleva ongelma on tiedossa, ja siihen on myös puututtu. Myöskään ajatus geneerisestä luokittelusta ei ole uusi.

Aineiden geneerinen luokittelu ei kuitenkaan ole yksiselitteistä edes kemian ja farmakologian asiantuntijoiden piireissä, eikä tällainen määrittely todennäköisesti täyttäisi esimerkiksi rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimuksia. Se, mitä pidetään huumausaineena, perustui pitkään YK:n kansainvälisten yleissopimusten huumausainelistoihin, joita on täydennetty muutaman vuoden välein. Yleissopimusten listausten mukaiset aineet otetaan Suomessa huumausainelain (373/2008) säännösten nojalla huumausaineasetukseen (543/2008; asetuksen liitteet I ja II).

Kun kansainvälisten sopimusten huumausainelistojen täydentäminen on verraten verkkaista, omaksuttiin EU:n piirissä tätä järjestelmää täydentävää sääntelyä jo vuonna 1997. Nyttemmin keskeinen EU-instrumentti on uusia psykoaktiivisia aineita koskevasta tietojenvaihdosta, riskienarvioinnista ja valvonnasta annettu neuvoston päätös 2005/387/YOS. Päätöksen mukaisesti jäsenvaltiot ilmoittavat havaitsemistaan uusista psykoaktiivisista aineista varhaisen vaiheen varoitusjärjestelmässä (early warning system, EWS). Neuvosto voi päättää aineen ottamisesta huumausainevalvontaan. Myös tämän järjestelmän piirissä huumausaineiksi katsottavat aineet todetaan kansallisesti huumausaineasetuksen liitteessä III.

Valmis
5.0

Näitä järjestelmiä täydennettiin huumausainelaissa vuonna 2011 kansallisella arviointijärjestelmällä. Sen mukaan EU:n varhaisen vaiheen varoitusjärjestelmään ilmoitetut aineet voidaan Suomessa tutkia ja katsoa huumausaineiksi. Kansallisesti huumausaineiksi määritellyt aineet ja valmisteet luetellaan huumausaineasetuksen liitteessä IV.

Suomessa, kuten eräissä muissakin maissa, hitaasti toimivan kansainvälisen huumausaineeksi toteamisprosessin ohella on myös hyödynnetty lääkelainsäädäntöä. Lääkelain (395/1987) järjestelmän piirissä uusia huumaustarkoituksessa käytettyjä aineita on voitu melko nopeassa arvioinnissa katsoa lääkkeiksi. Näin niihin on voitu kohdistaa lääkkeitä koskevaan sääntelyyn sisältyviä kontrollikeinoja ja vastuusäännöksiä mukaan lukien lääkelain 98 §:n lääkerikkomusta koskeva ja rikoslain 44 luvun 5 §:n rangaistussäännös. Aine on voitu luokitella lääkelain nojalla lääkeaineeksi jopa muutamassa viikossa.

Lääkelainsäädännön perustehtäviin ei kuitenkaan varsinaisesti kuulu toimia huumaavien aineiden kontrollin välineenä. Vuodelta 2014 oleva EU-tuomioistuimen ratkaisu (Yhdistetyt asiat C-358/13 Markus D ja C 181/14 G) vahvisti tätä peruslähtökohtaa. Ratkaisussa katsottiin, että tiettyjä synteettisiä kannabinoideja ei voitu pitää ns. lääkedirektiivin (2001/83/EY) 1 artiklan mukaisen lääkkeen määritelmän piiriin kuuluvina.

Tämän johdosta huumausainelain sääntelyä täydennettiin vastikään vuonna 2014 järjestelmällä, jossa uudet huumaantumistarkoituksessa käytettävät aineet voidaan luokitella kuluttajamarkkinoilla kielletyiksi psykoaktiivisiksi aineiksi (KKP-aineet). Uusia markkinoille tulleita muuntohuumeita voidaan tässä järjestelmässä ottaa valvontaan alle kuukaudessa. Järjestelmällä pyritäänkin turvaamaan yhteiskunnan reagointimahdollisuudet nopeasti muuttuviin muuntohuumemarkkinoihin. Myös rikoslain 44 lukua täydennettiin kuluttajamarkkinoilta kielletyn psykoaktiivisen aineen kiellon rikkomista koskevalla 5 a §:llä.

Psykoaktiivisia aineita käytetään myös teollisuudessa ja tutkimuksessa, esimerkiksi lääkkeiden vaikuttavina aineina. Osalla psykoaktiivisista aineista onkin merkitystä myös EU:n sisämarkkinoiden ja sitä koskevan oikeuden kannalta. Kansalliset rajoitukset, jotka vaihtelevat jäsenvaltiosta ja aineesta riippuen, voivat haitata näiden aineiden kauppaa laillisiin tarkoituksiin.

KKP-aineita koskevassa sääntelyssä tehokkaan valvonnan tavoitetta on toteutettu muun ohella siten, että kun kansallisessa huumausaineeksi luokittelussa lähdetään huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 e kohdassa siitä, että aineen tulee olla terveydelle vaarallinen, on saman pykälän 3 momentin mukaan kuluttajamarkkinoilta kiellettyjen psykoaktiivisten aineiden osalta tältä osin riittävää jo se, että aine voi olla terveydelle vaarallinen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> *Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, että huumausaineiden geneerinen luokittelu otetaan käyttöön Suomessa pikaisesti?*

Kirjallinen kysymys KK 297/2016 vp

Helsingissä 20.5.2016

Kari Kulmala ps